

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-551-8-9>

SOCIAL INTEGRATION OF SERVICEMEN WITH DISABILITIES SUSTAINED AS A RESULT OF COMBAT OPERATIONS USING PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS REHABILITATION

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ, ОТРИМАНОЮ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ, З ВИКОРИСТАННЯМ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Mykhniuk O. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Teacher at the Department of Physical
Education, Special Physical Training
and Sports of the Faculty
Zhytomyr Military Institute named
after Sergey Korolev
Zhytomyr, Ukraine*

Михнюк О. В.

*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри фізичного
виховання, спеціальної фізичної
підготовки і спорту факультету
Житомирський військовий інститут
імені С. П. Корольова
м. Житомир, Україна*

Питання соціальної інтеграції військовослужбовців, які отримали поранення або інвалідність внаслідок бойових дій, є надзвичайно важливим. Ветеранам, які втратили кінцівки або отримали серйозні поранення, часто важко повернутися до нормального життя. Окрім фізичних обмежень, військовослужбовці можуть мати психологічні проблеми, такі як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривога та соціальна ізоляція [1, 5].

Для покращення процесу інтеграції цієї категорії військовослужбовців доцільно створити відповідну систему реабілітації, яка б поєднувала медичні, соціальні, психологічні та інші аспекти. Фізкультурно-спортивна реабілітація є ефективним методом подолання цих труднощів. Вона сприяє відновленню функціонального стану організму та адаптаційного резерву, налагодження емоційної, моральної та мотиваційної сфер [2, 6]. Цей процес можна розглядати як еквівалент досягнення максимально досяжного рівня особистісної адаптації та максимально потенційних бажаних цінностей військовослужбовцями для забезпечення їх військово-професійної діяльності та якості життя в соціумі.

Фізична реабілітація військовослужбовців передбачає аналіз їх працездатності, обґрунтування найбільш оптимальних шляхів і методів розвитку, відновлення працездатності, оцінку фізичних, чуттєвих

і розумових здібностей у порівнянні зі стандартними критеріями професійної здібності, а також корекцію самооцінки [6].

Метою дослідження є аналіз впливу фізичної активності на соціальну адаптацію та інтеграцію військовослужбовців з інвалідністю.

Соціальна інтеграція – це процес, за допомогою якого людина інтегрується в соціальне життя через участь у соціальних стосунках, працевлаштуванні, освіті та дозвіллі [5]. Ветерани-люди з інвалідністю, як правило, мають ряд об'єктивних та суб'єктивних причин, що обмежують їх в такій інтеграції та посилюють певні труднощі. Наукові дослідження свідчать, що регулярні фізичні вправи покращують фізичний стан, зменшують рівень стресу та сприяють соціальній взаємодії. Саме тому, у 2021 році Кабінет Міністрів України затвердив «Національну стратегію розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни на 2021–2025 роки» [2]. Стратегія визначає створення системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів та їх сімей, а також сімей загиблих ветеранів, яка здійснюватиметься суб'єктами спортивної реабілітації відповідно до стандартних та стандартизованих процесів і процедур [2].

Участь у громадському житті через спорт сприяє соціальній інтеграції ветеранів-інвалідів. Спорт, створений для ветеранів, дозволяє їм отримувати не тільки фізичні переваги, але й ініціювати їх взаємодію з іншими до певної участі в громаді. Це пояснюється тим, щоразу, коли ветерани беруть участь у будь-яких спортивних заходах на місцевому рівні, вони зможуть вступити в контакт з іншими членами і, що найголовніше, відчувати, що вони є частиною спільноти зі спільними інтересами, заснованими на взаємній підтримці [5].

Іншим важливим аспектом соціальної інтеграції ветеранів через фізкультурно-спортивну реабілітацію є розвиток соціальних навичок для групової та командної роботи. Динаміка командних видів спорту беззаперечно сприятиме розвитку комунікаційних навичок, співпраці, лідерства та командної взаємодії, таким чином забезпечивши їхню здатність працювати колективно в будь-якій групі, підвищуючи самооцінку та впевненість, сприяючи загальному психічному здоров'ю та більш ефективній соціальній інтеграції [3, 4, 5]. Така діяльність також сприятиме формуванню готовності до різних соціальних і професійних ситуацій у цивільному житті поза військовою сферою діяльності

В умовах правового режиму воєнного стану особливого значення набувають реабілітаційні програми, які демонструють ефективність занять фізичними вправами в реабілітації військовослужбовців. Адаптивні програми набувають широкого розголосу за свій позитивний вплив на процес реабілітації військовослужбовців з інвалідністю.

Ці програми розроблені з урахуванням обмежень, що дозволяє учасникам брати участь у видах спорту, які інакше здавалися б недосяжними, покращуючи при цьому фізичні показники та сприяють соціальній інтеграції та активному залученню у громаду. Наприклад, «Ігри Нескорених» демонструють стійкість військовослужбовців і виховують почуття гордості та особистих досягнень [7]. Досвід провідних країн НАТО, зокрема США, Канади та Великої Британії, демонструє, що адаптивні спортивні програми значно підвищують рівень соціалізації ветеранів. Наприклад, у США функціонують програми Wounded Warrior Project та Invictus Games, які допомагають ветеранам знайти нові можливості для активного життя [8].

Проблеми доступності спортивно-оздоровчої діяльності є ще одним суттєвим бар'єром для військовослужбовців з інвалідністю, які прагнуть соціальної інтеграції. Незважаючи на користь спорту та фізичної культури для реабілітації, багато закладів залишаються недостатньо обладнаними для розміщення людей з обмеженими можливостями [3, 6]. Складність цього процесу полягає в тому, що кожен військовослужбовець зі списку потребує особливого підходу, який не може бути правильно реалізований через низку проблем. Особливо актуальним є питання залучення спеціалістів із фізкультурно-спортивної реабілітації для організації занять з особовим складом у навчальних закладах та військових частин.

Варто зазначити, що Департаментом спорту Міністерства оборони України на сьогоднішній день здійснено низку заходів для підтримки спортивної реабілітації в ефективному стані. Зокрема, Управлінням фізичної культури та спорту Міністерства оборони України за кошти навчально-спортивної бази із зимових видів спорту «Тисовець» розроблено «Програму психологічної та фізкультурно-спортивної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України», метою якої є оптимізація дій, інтеграція військовослужбовців в активне громадське життя, покращення їх фізичного та функціонального стану та відновлення працездатності засобами фізичної культури і спорту, підтримання їх у відновленні та корекції психологічних якостей [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що соціальну інтеграцію військовослужбовців з інвалідністю внаслідок бойових дій можна суттєво посилити за рахунок стратегічного використання фізкультурно-спортивної реабілітації. Заняття фізичними вправами не тільки сприяють фізичному відновленню, але також інтегрують шлях ветеранам до відновлення зв'язку зі своїми громадами, сприяють розвитку основних соціальних навичок і відчуття товариства, яке приходить від командної роботи. Однак такі виклики, проблеми доступності та потреба в інклюзивних системах підтримки залишаються основними

перешкодами, які потребують вирішення. Пріоритетність інклюзивних спортивних програм та підвищення обізнаності може створити більш сприятливе середовище для успішної соціальної інтеграції ветеранів.

Література:

1. Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військово-службовців учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Хмельницький ; Тернопіль, 2018. 559 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12243>
2. Національна стратегія розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни на 2021-2015 рр. № 667 від 30 червня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2021-%D0%BF#Text>
3. Про військово-спортивну реабілітацію у ЗСУ. URL: <https://search.app/QPhNoNXwfaeLq3PJ8>
4. Реабілітація військовослужбовців в Україні. Загальні проблеми та особливості організації під час воєнного стану. URL: <https://jurkniga.ua/contents/reabilitatsiya-viyskovosluzhbovtsiv-v-ukraini-zagalni-problemi-ta-osoblivosti-organizatsiipid-chas-voennogo-stanu.pdf>
5. Реабілітація учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни. *Вікіпедія*. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>
6. Слухенська Р. В. Комплекс заходів щодо фізичної реабілітації військовослужбовців. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39334/Slukhenska%20R.pdf?sequence=1>
7. Invictus Games Ukraine. Team Ukraine: <https://invictusgames.in.ua/organising-committee/>
8. Invictus Games. Official site: <https://www.invictusgamesfoundation.org/>